1893 - 1963

70-ий РІК ВИДАННЯ
І СЛУЖБИ СВОЄМУ
НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 57. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 27-го БЕРЕЗНЯ 1963 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MARCH 27, 1963 No. 57. VOL. LXX.

МЕКНАМАРА БОРОНИТЬ СПРАВУ КОНТРАКТІВ НА БУДОВУ ЛІТАКІВ

Вашингтон. — Секретар оборони Роберт МекНамара, зізнаючи в Сенатській Слідчій Підкомісії заявив, що роздмухування справи контракту на будову військових літаків приносить тільки шкоду загальній справі, і тому треба переслухання в цій проблемі якнайшвидше зліквідувати і не робити з неї політичної проблеми. МекНамара зізнавав в підкомісії ще в четвер 21-го березня, але його зізнання після цензури дозволили друкувати аж в понеділок 25-го березня. „Я не бачу нічого доброго, що може вийти з цих переслухань" — казав секретар оборони. Він сильно виступав в обороні того контракту, який він рекомендував заключити із фірмою Дженерал Дайнемікс, і поручив відкинути проєкт фірми „Буїнг", хоч вона давала нижчу оферту. МекНамара гадає, що для країни є корисніше заключити контракт із вищою офертою, бо в загальному він є ліпший від дешевшого. МекНамара казав, що він зовсім не має нічого проти того, що Сенатська Підкомісія веде слідство в справі оборонного контракту, але в цьому випадку виникли такі речі, що поставлено в сумнів його особисту гідність, і він проти цього протестує. Коли він вночі після праці прибув до дому, то його дружина сказала йому, що їхній 12-річний син питався, коли „батько зуміє „оборонити свою гідність". Були вістки, що секретар оборони заплакав, почувши таке, але МекНамара це заперечив. Він сказав, що справа з його особистою гідністю мається так: 1) Секретар оборони міг діяти під впливом політичних зв'язків, коли заключав договір із тексаською фірмою; 2) Він міг діяти із чисто особистих спонук, для своєї власної користи; 3) Він заключив цей договір тому, що не визнавався добре в цій справі. МекНамара відкидає всі ці три можливості, і твердить, що з ніким не розмовляв про контракт, тільки керувався добром цієї країни. Справа, в якій ведеться дискусія, відноситься до контракту на будову 1 700 літаків типу ТФХ, яких вживатимуть фльота і летунство, і які мають коштувати більше, як $6 більйонів. Сенатор - республіканець із Ню Йорку Джекоб К. Джевітс в телевізійному виступі заявив, що він підтримує секретаря оборони в справі замовлень літаків типу ТФХ в Дженерал Дайнемікс, а не в корпорації Буїнґ, як домагається того опозиція. Сен. Джевітс казав, що треба вірити думці секретаря оборони, бо також і шефи штабу фльоти і летунства заявили, що військові потреби будуть заспокоєні, коли нову зброю продукуватиме фірма Дженерал Дайнемікс. В Сенатській Слідчій Підкомісії іде спір за те, чи Департамент Оборони мав прийняти оферту Дженерал Дайнемікс, чи дешевшу пропозицію фірми Буїнґ. Мек Намара заявив, що він вибрав дорожчу оферту Дженерал Дайнемік, бо вірить, що вона є корисніша для цієї країни. Сенатори критикують секретаря оборони за таке рішення, і в цій справі відбуваються переслухання, щоб вияснити, чи правильно поступив секретар оборони.

У ДРУГУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ СЛ. П. ДМИТРА ГАЛИЧИНА

Джерзі Сити. — Усім нам ще в живій пам'яті та потрясаюча вістка, що блискавкою рознеслася по країні погідного, весняного ранку в неділю, 26-го березня 1961 року, як в шпиталі Лонг Айленд Коледжу в Бруклині помер на 66-му році життя після нещасливого випадку два тижні раніше сл. п. Дмитро Галичин, головний предсідник Українського Народного Союзу, президент Українського Конґресового Комітету та екзекутивний директор Комітету Пам'ятника Шевченкові, колишній Український Січовий Стрілець та активний учасник українських визвольних змагань. У другу річницю цієї трагічної події у вівторок 26-го березня 1963 о год. 8-ій вранці, в місцевій українській католицькій церкві св. апп. Петра і Павла була відправлена заупокійна Служба Божа, яку відслужив всч. о. Зиновій Бачинський та в якій взяли участь вдова п-ні С. Галичин, члени Головного Екзекутивного Комітету, що працюють в головній канцелярії УНС, члени Головної Контрольної Комісії, яка саме тепер переводить перевірку діловодства, фінансового і організаційного стану УН-Союзу, та працівники В-ва „Свобода" і головної канцелярії УНС. Цього самого дня заупокійне Богослуження за спокій душі сл. п. Дмитра Галичина було відправлене в 7-ій годині ранку в українській католицькій церкві в Йонкерсі, а в найближчу суботу, 30-го березня, буде відправлене о год. 7:30 ввечері, після вечірні, в церкві св. Юра в Ню Йорку, і наступного дня, в неділю 31-го березня, о год. 10-ій рано в українській католицькій церкві в Озон Парку.

Сл. п. Дмитро Галичин

Женевська конференція роззброєння не виходить із сліпого кута

Женева. — В минулий понеділок 25-го ц. м. відбулось знову пленарне засідання 17-членної конференції для міжнародного роззброєння, але воно було таке саме безплідне, як усі попередні. Воно було присвячене таким самим безплідним чотирорічним переговорам про договір в справі припинення всяких ядрових експериментів. Американський представник Чарльз Стелле критикував становище Совєтів, які вимагають спершу устійнення числа щорічних міжнародних контрольних інспекцій та щойно після того обмірковування різні питання, зв'язані з такою інспекцією, як склад таких контрольних комісій, коли й різні технічні подробиці. Крім того Совєти рішуче не хочуть поступитись з своєї позиції, що таких міжнародних контрольних інспекцій може бути річно найбільше — три. Чарльз Стелле твердив, що в таких важливих справах, як нулеарні експерименти, треба докладно й без ніяких недосказів ставити справу ясно, а потім переговорювати на базі взаємних поступок. Названий речник ЗДА заявив, що ЗДА рішені продовжувати переговори, щоб таки добитися договору, який припинив би всякі дальші нуклеарні детонації. Західні коментатори твердять, що Совєти взагалі такого договору не хочуть і тому ті Женевські переговори не мають найменших шансів на успіх.

СПРАВА АТОМОВОЇ ФЛЬОТИ НАТО ВСЕ ЩЕ В ХОДІ ПЕРЕГОВОРІВ

Вашингтон. — Спеціяльний делегат президента Кеннеді для справи переговорів з західньо - европейськими членськими державами Північно - атлантійського союзу (НАТО) про створення фльоти з атомовими ракетами „Поляріс", дипломат Лівінґстон Мерчант, вернувся з Европи і звітував президентові Кеннеді про висліди „першої рунди" своїх розмов. Річ іде про два проєкти: про передачу під командування НАТО підводно - атомових човнів типу „Поляріс" з ракетами тієї самої назви та про створення окремої надводної морської фльоти з кругло 25 кораблями, з яких кожний був би вивінований у 8 ракет „Поляріс". Найбільше зацікавлення проєктом такої фльоти з атомовими ракетами „Поляріс" виявила Західня Німеччина, керівні чинники якої в розмовах з Мерчантом у Бонні погодились на проєкт національно - мішаних залог та на фінансову участь у покритті коштів будови такої фльоти. Однак вже після виїзду Мерчанта з Европи наспіла вістка, що Західня Німеччина таки схиляється більше до проєкту щодо підводно-атомових човнів „Поляріс", виходячи з міркувань, що надводна фльота була б більше наражена на знищення ворогом на самому початку війни, ані ж підводні човни. Американські фахівці перечать цьому, вказуючи на те, що ті воєнні кораблі з ракетами „Поляріс" були б засекречені, назверх малощо відрізняючись від торговельних кораблів і трудно було б відрізнити їх від інших 3,000 торговельних кораблів, які постійно перебувають на водах Східнього Атлянтику та Середземного моря. Водночас звертається увагу, що будова 25-ох атомово - підводних човнів „Поляріс" не коштувала б 5 більйонів дол., як подібна надводна фльота, а 12 до 15 більйонів і тривала б не три роки, а шість. Окремою складною проблемою при розв'язанні цього питання є справа компетенції вирішати, коли треба вжити таку фльоту у бойовій акції. Британія і Італія настоюють, що коли б постала окрема воєнна фльота НАТО з атомовими ракетами, то треба би одноголосної постанови всіх держав, які причинились своїми грішми і залогами до постання фльоти, щоб видати тій фльоті наказ вистрелити її ракети. Практично, коли річ ішла б про вісім до десять держав, принцип однодушности рішення дуже ризиковний, бо завжди може в якій одній країні настати соціялістичний уряд з нахилом до невтралізму чи пацифізму, який своїм „вето" зведе практичну вартість цілої такої фльоти на нівець. Тому противники того проєкту твердять, що Совєти не будуть рахуватися з фактом такої фльоти, як поважним репресійним чинником, в переконанні, що та фльота матиме тільки політично - демонстраційний, а не воєнно - стратегічний характер. Мерчант виїздить в перших днях квітня назад до Европи для продовжування цих розмов. Він буде переговорювати далі з Британією, Західньою Німеччиною, Бельгією і Італією та пред'явить уперше цей плян офіційно Греції, Туреччині і Голляндії.

Підривна комуністична діяльність у Ґватемалі; оголошено виїмковий стан

Ґватемаля. — В цій країні спротиву комуністичній інфільтрації знову зросла діяльність підривних комуністичних організацій, які стараються зліквідувати демократичний уряд президента Міґуеля Іґікораса Фуентеса, що є провідником центрально - американської опозиції проти Кастрового режиму. В неділю повідомили в столиці, що знов пожвавили свою діяльність комуністичні банди в північній частині країни, і що доконано чисельних саботажів та терористичних акцій. Поліція ревідувала авта та інші засоби комунікації на вулицях, шукаючи за зброєю в столиці. Згідно з комунікатом поліції сконфісковано 610 фунтів вибухових матеріялів в місті при кордоні Ель Сальвадору. Викрито, що підготовляли плян перевороту, і тому перервано телефонічне получення із столицею. Міністер оборони Енріке Перальта Азурдія повідомив, що армія старається зліквідувати дві банди комуністичних повстанців, які нараховують по 40 осіб кожна. Президент Фуентес 25-го березня проголосив виїмковий стан і особисто обняв команду над збройними силами країни.

Совєти засекречують свою допомогу закордонові

Москва. — Совєтський Союз перестав від якогось часу взагалі подавати будь - які конкретні відомості про свою допомогу закордонові. Західні обсерватори в Москві переконані, що склались на це головно дві причини: рішення Совєтів значно зменшити суму, що її щорічно видають на таку допомогу, та банкрутська господарка двох найбільших совєтських протеґованих — Східньої Німеччини й Куби. Західні фахівці вираховують, що від 1954 року, себто від наступного року після смерти Сталіна (за Сталіна взагалі не було майже ніякої совєтської закордонної допомоги) СССР видаткував на це кругло 12 більйонів дол. Однак Совєти принципово уділюють в першу чергу позики і дають товаровий кредит, а не дають дарунків, як це робить Америка. Більше, як половину тієї суми дістали комуністичні країни. Східня Німеччина буцім-то дістала 1.3 більйона, Польща 913 мільйонів і комуністичний Китай 790 мільйонів. У зв'язку з хронічною господарською кризою у Східній Німеччині й на Кубі — торговельні договори з тими державами є окутані глибокою тайною. З-посеред невтральних країн совєтською допомогою втішалися найбільше Індія, Об'єднана Арабська Республіка, Афганістан, Індонезія і Куба — вони дістали третину всього, що взагалі СССР дали для всіх „невтральних" країн, себто не - членів офіційного совєтського бльоку.

Сенатор Кейс пропонує створити Комісію в справах реорганізації Конґресу

Вашингтон. — Сенатор-республіканець із Ню Джерзі Кліффорд П. Кейс вніс законопроєкт про організацію нової Комісії, що займалася б реорганізацією Конґресу. Вона складалася б на взір колишньої так званої Гуверової Комісії із 12-ох членів: 3-ох сенаторів, 3-ох конґресменів і 6-ох осіб із приватного життя. Науковці з ділянки політичних наук гаряче привітали той проєкт і прислали його авторові ґратуляції. Автор праці „Сліпий кут демократії", професор Віллямського коледжу Джеймс МекҐреґор, „щиро вітає цей проєкт, бо сам Конґрес не зможе ніколи себе скріпити без допомоги збоку". На 71 лист аж 57 сильно підтримують проєкт сенатора Кейса. Але між відповідями є таке застереження, що конче треба б було зреорганізувати Конґрес та його працю, але немає даних вірити в те, що „недужий на інерцію Конґрес своєю інерцією не допустить до того, щоб себе переорганізувати, хоч всі заявляють, що реорганізації конче потреба".

Торговельна Палата плянує зменшити федеральний бюджет на $9.1 більйона

Вашингтон. — Представник Торговельної Палати ЗДА Едвін П. Нілен, який очолював окремий комітет в справах федерального бюджету, заявив у своєму звіті, що бюджет можна б зменшити на $9.1 більйона без шкоди для цієї країни. Він навіть назвав 17 пунктів, в яких можна б зменшувати федеральний бюджет. На думку представника Торговельної Палати ці зменшення можна перевести, бо видатки на ці програми не належать до таких, які є основні для безпеки чи для добробуту ЗДА. Нілен пропонує зліквідувати такі видатки в бюджеті: дол. 25 мільйонів на допомогу харчами, дол. 17.2 мільйона на опіку над дітьми і вагітними матерями, дол. 34 мільйони на вишкіл нових лікарів, дол. 5 мільйонів на мешкання для старших і дол. 100 мільйонів на доми в сільських районах. Нілен пропонує зменшити ще й фонди на громадські цілі: дол. 100 мільйонів на поліпшення транспорту в сільських районах, дол. 30 мільйонів на магазинування харчів в сховищах, дол. 1.2 більйона федеральна допомога шкільництву та інше. Автор проєкту зменшення федерального бюджету вказує на те, що коли цього року Конґрес признає видатки на згадані проєкти, то він мусітиме їх консеквентно признавати і в найближчих роках.

Кол. комуністичний „достойник" описує пекло на Мадярщині

Вашингтон. — Конґресова Комісія для не-американських дій оприлюднила щойно тепер частину зізнань, що їх склав перед нею ще 1, 4 і 5 березня колишній активний комуніст, натуралізований колись американець, який жив в ЗДА від 1927 до 1948, виїхав на Мадярщину виданений з Америки за свою комуністичну роботу та втік з Мадярщини знову після революції 1956 року, вилікований цілковито з комунізму. Джон Санто має тепер 55 років. Він скінчив був школи в Шикаґо, потім став був комуністичним письменником і робітничим організатором та комуністичним пропаґатором серед робітництва, за що його й виділено з ЗДА. На Мадярщину запросили його тамошні комуністичні правителі і коли він приїхав туди, наділили його високим становищем в державній адміністрації. Однак він швидко побачив, як сам тепер каже, „суперечність між блискучою красою комуністичної теорії і тим, що є в практиці — бестіяльським, перекупним, реакційним способом життя, що став системою правління, опертого на фальшивій моралі, викривленій етиці, розстратній економіці та політиці жаху й тортур для працюючого люду". Джон Санто запевняв, що комуністам куди безпечніше жити в Америці, як в комуністичній Мадярщині, бо тут щонайвище грозить їм арештування, а американський поліціянт сам дає арештованому нікля, щоб той подзвонив по свого адвоката, який вже жде на поліції. А за залізною заслоною арештований просто безслідно зникає...

Китайські комуністи радіють дисонансами на Заході

Пейпінґ. — Комуно-китайський „Червоний Прапор" займається у великій статті, що її передало радіо з Пейпінгу, теперішніми розбіжностями між союзниками з Атлянтійського пакту (НАТО) та радить міжнародному комунізмові використати ці західні дисонанси у користь комуністичної справи. Зокрема, китайські комуністи твердять, що західньо-европейський економічний союз Спільний Господарський Ринок не тільки економічно унезалежнюється від Америки, але навіть погрожує Америці, і що так само політично Британія, Франція й Західня Німеччина „визволяються від невольничого послуху Америці". Тому — впевняють китайські комуністи — лідерство З'єдинених Держав у західньому світі „сильно захитане". Вони признають, що ЗДА все ще найсильніша країна між „імперіялістами", але доряджують використати „догідний час" для „дальшого послаблювання" міжнародного значення Америки.

Джансон про перевагу ЗДА у змаганнях за дослідження космічних просторів

Вашингтон. — Голова Крайової Аеронавтичної і Космічної Ради віце-президент Линдон Б. Джансон, промовляючи на річному прийнятті в Крайовому Ракетовому Клюбі, заявив, що ЗДА легко можна здобути перевагу над СССР у змаганнях за пізнання космічних просторів, коли тільки не жалуватимуть фондів на досліди в цій ділянці. Джансон сказав, що не можна скупися в долярах і одночасно нарікати, що СССР має сильніші ракети. На думку віце - президента американці в минулому році витратили більше на заклади про висліди в кінських перегонах як на пізнання космічних просторів. Цей рік, гадає Джансон, буде важливий для ЗДА в дослідах космосу, хоч немає найменшого сумніву, що ЗДА вспіють випродукувати також і сильніші ракети підсилювачі та перегнати і в цій ділянці СССР. ЗДА вже й тепер ведуть перед в таких ділянках, як досліди погоди в космосі, комунікаційних можливостей і навіґаційних сателітів.

Кеннеді заповідає депресію, якщо Конґрес не зменшить прибуткових податків

Шикаґо. — Президент Кеннеді 23-го березня промовляючи при відкритті найбільшого в цій країні летовища імени ляйтенанта командора Едварда О'Гаре до 1,500 осіб, заявив, що ця країна має тепер до вибору: рішитися на запропоноване урядом зменшення податків на $ 10 більйонів впродовж найближчих трьох років, або допустити до того, що в найближчій декаді зростатиме число безробітних. Кеннеді сказав: „Я мушу перестерегти вас, що ця країна стоїть перед декадою хронічних клопотів і економічної рецесії, яка характеризується економічним марнотравством і трагедією людського безробіття". На думку Президента немає іншої розв'язки проблеми зросту числа робітної сили, як тільки скинути той податковий тягар, який був наложений під час війни, і який припинює ріст економіки. „Десять більйонів долярів внаслідок зменшення податків в руках американських споживачів і інвеститорів, як це я запропонував Конґресові, дадуть можливість купувати різні товари і нове влаштування, дадуть нові праці, збільшать консумцію та інвестиції на кілька разів по $ 10 більйонів", — казав Президент. Багато людей є без праці, є пусті місця у фабриках і треба тільки пустити в рух доляри, щоб зростала економіка, а це здійсниться тоді, коли зменшиться прибуткові особисті і від корпорацій податки. Президента вітали в Шикаґо, як обрахував поліційний капітан Джан Мадел, понад один мільйон осіб. 750,000 осіб бачили Президента під час їзди з летовища до міста, а в долині міста вітали Президента з хідників від 100.000 до 500.000 осіб. Президент мав також, бувши в Шикаґо, допомогти до виборчої перемоги демократичному посадникові Ричардові Дж. Дейлі, який старатиметься про перевибір на теперішнє становище 2-го квітня ц. р. Хоч його вибір є запевнений, то все ж мейор Дейлі хотів ще підтримки з Білого Дому і її дістав, бо він сильно підтримував кандидатуру Кеннеді в 1960-му році. Президент промовляв ще в готелі Конрада Гілтона на Бенкеті, де говорив про економічні проблеми, кажучи, що „справа затруднення, — це є головна проблема".

За несповна рік забулася в Альжирі жорстока 8-річна війна

Альжир. — У зв'язку з першими роковинами підписання в Евіяні у Франції договору про перемир'я між французьким і закордонно-революційним альжирським урядами, західня преса описує теперішній стан справ і відносини в Альжирі. Вона стверджує, що хоч тільки 1 липня мин. року відбувся в Альжирі плебісцит про державну незалежність тієї країни, проте тепер в її столиці й інших більших містах та містечках забулися переживання під час близько восьмирічної тамошньої жорстокої партизанської війни. Їй на зміну в останньому періоді перед усамостійненням Альжиру прийшла була кривава терористична акція французької Тайної Військової Організації, скритовбитими жертвами якої впали сотні арабів. Ще недавні арабські революціонери є нині власниками крамниць, ресторанів і різних варстатів та мирно співпрацюють з учорашніми французькими терористами, які вертаються з Франції, як техніки-дорадники, без яких трудно обійтись альжирському урядові. Пішли вгору ціни на доми й помешкання, дармащо ще несповна рік тому цілі міські дільниці світили пусткою. Правда, однаково економічне життя, як і освітньо-культурне шкутильгає і не може осягнути нормального стану, але швидко до нього підтягається. Тільки ночами вулиці міста Альжиру ще порожні і тільки гурти арабської молоді зважуються появлятись на них. Рік тому могли це робити тільки гурти французької молоді.

Бідо шукає країни свого дальшого замешкання

Мюнхен. — Колишній французький прем'єр Жорж Бідо, лідер підпільно-революційної організації, що бореться проти режиму президента де Ґоля, рішуче заперечив газетним вісткам, наче б він будь-коли заявив, що він ні в якому разі не виречеться своєї революційної діяльности проти де Ґоля за ціну признання йому політичного азилю. Бідо заявив через свого німецького репрезентанта, журналіста Оскара Штамлера, що така газетна вістка про його непримирливо-принципове становище може пошкодити його „бездоганним" взаєминам з баварськими властями і він уважає за потрібне спростувати, що він ніколи такого не говорив. Ця заява Бідо дає поштовх до коментарів, що Бідо усвідомлює безвиглядність дальшої боротьби проти де Ґоля, який користується не тільки державно-адміністраційним апаратом у Франції і підтримкою збоку французьких мас, але й західньо-европейських держав, які не хочуть псувати собі відносин з Францією.

В АМЕРИЦІ

● **Вже тепер** поширюються вперті поголоски про те, що виборчою компанією в 1964-му році керуватиме шваґер президента Кеннеді Стівен Е. Смит, який повинен би бути найменований на головного поштмайстра. Правда, президент Кеннеді на останній пресовій конференції заявив, що не думає звільняти теперішнього головного поштмайстра Едварда Дея, але це може статися аж в найближчому році.

● **Мехіканський генерал** Карльос Родріґез Ґарсія повідомив, що він довідався про те, що кубинський дипломат в Мехіко займається тим, щоб вишколити прокомуністичних диверсантів, які за вказівками з Куби змагали б до скинення демократичних урядів в країнах Центральної Америки. Вишкіл відбувається на Юкатанському півострові, куди прилітають реґулярні літаки з Куби.

● **В місцевості Деймс Квортерс,** Мериленд, майже половина 3,500 населення нездужають на дивну недугу, подібну до мононуклеарної інфекції. Симптоми цієї недуги такі,: запоморочення, біль голови і надмірна нервозність. Ця недуга дуже томить і послаблює пацієнтів, які кілька тижнів не є здібні до праці.

● **Лещетарська місцевість у Швайцарії Церматт** має клопіт, бо там в одному готелі появився черевний тиф, від якого померли вже дві особи, а коло 300 осіб занедужали, і то по цілому світі, бо там перебували спортовці з різних країн. Між туристами були і американці. Уряд здоров'я перестерігає туристів проти тієї місцевости в Швайцарії. Її вже закрили.

У СВІТІ

● **У Відні** померла в минулому тижні у 80 р. життя донька колишнього австрійського наступника престолу, Рудольфа, сина Франца Йосифа І. — пані Елізабет Пецнек. Вона вийшла у 18 році заміж за князя Отто фон Віндішґреца, але після 22 років подружжя розвелась з ним і вийшла заміж вдруге за соціял - демократичного парляментарного посла Леопольда Пецнека.

● **У Швайцарії** йде натиск збоку різних кол населення на уряд, щоб той заборонив продукцію і експорт таких родів зброї, які можуть мати атомові стрільна. Швайцарці схвильовані виявленням, що німецькі атомово - ракетні вчені працюють на її терені для Об'єднаної Арабської Республіки проти Ізраїлю, але й обурені на спроби вбити тих учених.

● **У Франції** відбулася наприкінці минулого тижня ціла низка короткотривалих демонстраційних страйків симпатії страйкуючим вже від поверх трьох тижнів вуглекопам. Страйкували залізничники, поштові урядовці, робітники в сталеварнях і службовики в міських закладах у Парижі. Робітники в газівнях і електрівнях страйкували 4 години якраз вранці, коли всі йдуть до праці.

● **„Казахстанська Правда"** принесла нарікання першого секретаря тамошньої комуністичної партії на хабарників та ледарів в державно-адміністраційному обласному апараті. У 1962 році внаслідку зловживань і недбальства згинуло 20 мільйонів овець і кіз. З державних розподільних пунктів розкрадено товару на 7 мільйонів рублів.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Сумна річниця

В середу, 26-го березня цього року, сповнилося два роки з того часу, як від нас відійшов у вічність наш довголітній перший громадянин: головний предсідник Українського Народного Союзу і президент Українського Конгресового Комітету та екзекутивний директор Комітету Пам'ятника Шевченкові, колишній Український Січовий Стрілець та активний учасник визвольних змагань сл. п. Дмитро Галичин. Життя має свої закони і на місце тих, що відходять, приходять інші та продовжують їхнє діло. Не могло бути інакше і в цьому випадку. Сьогодні, два роки після відходу сл. п. Дм. Галичина вже маємо заспокоюючу відповідь на ті три питання, що турбували душу багатьох громадян два роки тому: що буде дальше? І якщо сьогодні можемо ствердити, що наше суспільне життя поплило своїм руслом, що його не захитав удар, якого воно зазнало із смертю свого лідера та що воно дальше розвивається і здобуває нові успіхи, то в цьому ще одна заслуга сл. п. Дмитра Галичина, який клав під це життя тривкі основи та дбав, щоб воно продовжувалося після того, як його не стане. Своїм життям і своєю працею він забезпечив собі вічну пам'ять. На завжди залишаться між нами його діла, а з ними і пам'ять про нього.

Атомова зброя Франції

У понеділок 18-го цього місяця французи провели в Сагарі черговий ядровий експеримент, прямуючи послідовно до випродукування своєї першої атомової бомби ще в цьому році, після чого вже швидким темпом мало б іти збільшування французького арсеналу ядрової зброї. Цей експеримент викликав бурю протестів в арабському, загальноафриканському, комуністичному та невтралістичному таборах. У тих протестах ідеалізм переплутаний з гіпокризією та облудною пропагандою. Коли обурюються альжирські, туніські й марокканські араби, то це логічно й психологічно оправдано: вони, особливо альжирці, вважають Сагару за свою територію, і хоч та її частина, на якій відбуваються атомові детонації була застережена за Францією в договорі в Евіяні з березня минулого року, проте детонування там французької атомової бомби мусіло вразити північних африканців, як порушення суверенности тієї їх землі. Але коли, наприклад, Об'єднана Арабська Республіка „обурюється" і протестує, то це звучить дивно на тлі одночасного міжнародного шуму довкола праці багатьох німецьких атомових і ракетних учених, які в лябораторіях різних країн працюють на службі тієї арабської держави, щоб мала вона свою власну атомово - ракетну зброю. Так само дивно звучать протести індійського Неру й індонезійського Сукарна, які ніколи ні словом не протестували проти совєтських детонацій суперводнєвих бомб та „обурення" Семьоно Царапкіна на Женевській конференції розброєння.

Американська закордонна політика є також проти атомового зброєння Франції, але з інших міркувань. Американські фахівці вираховують, що за 10 років буде вже не три чи чотири атомових держави, а дванадцять — і що це число буде щораз побільшуватись. А тоді — чуємо — до крайности зросте загроза атомової війни, бо чим більше „пальців на атомовому язичку", тим більша загроза, що якийсь палець за язичок потягне. Тому саме Америка й Британія настоюють, щоб теперішні три атомові держави — ЗДА, Британія й СССР — мерщій підписали договір про міжнародно контрольовану заборону всяких дальших ядрових експериментів, сподіваючись, що тоді легше буде зробити моральну пресію на всіх кандидатів, охочих до атомового узброєння щоб вони від такої власної зброї відмовились.

Однак тепер видно вже цілком ясно, що не вдасться зупинити процесу, в якому ступнево, одна за другою, держави продукуватимуть для себе таку зброю. Президент де Голь, пов'язуючи з власною атомовою зброєю Франції її великодержавницький престиж, зумів викресати в усіх французів таку національну гордість, що — як стверджують західні обсерватори — всі французькі партії, від лівиці до правиці, при ніяковій мовчанці комуністів — підтримують у цьому змаганні де Голя. „Коли Америка й Совєти мають таку зброю, то чому ми не можемо її мати?" — звучить простий і логічний запит, що його ставить кожний пересічний француз. Очевидно, що той „атомовий ентузіязм" не повинен іти задалеко. Бо коли б його утотожнювати з бажанням Франції унезалежнити оборону Европи від атомової зброї Америки, то це — абсурд.

Добре Діло

Кожний, хто будь-коли мав будь-який зв'язок з організацією української молоді „Пласт", знає і пам'ятає, що суттю її щоденної виховної праці є добрі діла. Кожний пластун повинен мати в своїм реєстрі якнайбільше довершених добрих діл. Відомий навіть жарт, як то скавт-пластун, щоб вчинити добре діло, пробував був допомогти старенькій жінці перейти вулицю, хоч вона й зовсім не потребувала того робити. Наш український Пласт виховує молодь для добрих діл під гаслом „Бог і Батьківщина". Кращої програми для виховання молоді не можна собі й уявити.

Минулої суботи й неділі, 23 і 24-го березня, Пласт відбув свій уже шостий з черги крайовий з'їзд, на якому перевірив свою дотеперішню працю, обміркував пляни на майбутнє і вибрав нову Крайову Пластову Старшину, що ці пляни здійснюватиме. З'їзд відбувався на Союзівці, оселі Українського Народного Союзу в Кескильських горах, що віддала для цього з'їзду всі свої влаштування. Це зрозуміло, коли зважити на велику ідейну спорідненість і організаційну пов'язаність цих організацій. Більшість з усіх репрезентованих на з'їзді — 3 470 пластунів є членами УНСоюзу, з того більше, ніж одна третина, бо круґло 950 згуртовані у своїх окремих пластових Відділах УНСоюзу. „Пластова Ватра" як окрема сторінка в „Свободі", допомагає поширювати пластові ідеї і інформує про працю і завдання Пласту найширші кола громадянства, а пластуни належать до найбільш ідейного та відданого „Богові й Україні" ядра членства УНСоюзу, як і всієї нашої української спільноти в Америці.

Коли ж мова про працю Пласту з молоддю, її вартости не можна б перецінити. Щотижневі сходини, гутірки і зустрічі гуртків пластового новацтва і юнацтва мають чи не найбільш притягальну силу для нашого доросту і — разом з іншими молодечими організаціями та Рідною Школою — є справжніми кузнями українського виховання. Пластові табори впродовж літніх місяців віддають неоцінену прислугу як моральному, так і фізичному вихованню нашої молоді. До цього долучаються міжнародні зв'язки нашого Пласту із світовим скавтинґом, включно з його участю в скавтових джемборе, заплянованою також і в цьому році, що роблять велику прислугу українському імені та українській справі.

Тим то Пласт, основним змістом якого є добрі діла, сам по собі велике і вже історичне добре діло для українського народу, як це унаглянило минулорічне відзначення 50-річчя Пласту. Тому велика подяка і подив усього нашого громадянства належиться нечисленним уже основоположникам цієї славної організації, які ще залишились між живими, як і тим старшим та молодшим діячам і провідникам Пласту, що зуміли провести його поміж численні сциллі і харибди 50-літньої історії, зуміли зберегти його в усій непорочній чистоті для кожночасної нашої молоді і для нашого народу.

Маємо цілий ряд вартісних організацій і установ, що — подібно, як Пласт — дбають та опікуються нашою молоддю. Всі вони заслуговують на найбільшу увагу та найбільшу моральну й матеріяльну підтримку найширшого загалу нашого громадянства. На неї, нашу увагу і нашу всебічну підтримку, заслуговує в першу чергу Організація Української Молоді „Пласт", велике і славне українське Добре Діло.

А. Заплітний

ДРУГА СТОРОНА МЕДАЛІ

(1)

В останньому часі стало дуже модним накидатися на президента Французької Республіки де Голя. Чого тільки не написано в американській пресі про нього! І про його пляни створити „малу Европу" під своїм диктатом, і про його намір викинути американців з Европи й зірвати НАТО, і про руйнування ним американської торгівлі, — одним словом, малощо не про зраду де Голем вільного світу. А все це на користь і радість Москви.

Притоку до цієї напасливої і неперебірчивої кампанії дали два факти. Першим був спротив Франції прийняти Англію до Спільного Ринку, а другим — заява де Голя, що Франція ніколи не зречеться права на власну атомову зброю.

У 1955-му році, коли творилося Европейську Економічну Спільноту, яку звичайно називають Спільним Ринком, запрошено на нараду також представника Великої Британії. Він бундючно заявив: „Ми боролися і виграли битву під Ватерльо, щоб перешкодити об'єднанню континентальної Европи, до якої прагнув Наполеон. Чи ви думаєте, що ми підемо тепер на цю комбінацію?" Лондон увесь час твердив і доказував, що його господарська структура тісно пов'язана з домініями, а не з Европою. З Англії йшли безуспішні намагання створити з інших европейських держав конкуренційну противагу до Европейської Економічної Спільноти.

Спільний Ринок, що об'єднує тепер 171 000 000 населення, до якого входять, як повноправні члени — Бельгія, Голляндія, Італія, Люксембург, Західня Німеччина і Франція, став дуже поважним економічним чинником не тільки в Европі, але також далеко поза нею. Греція, Швайцарія, Австрія і Швеція виявили бажання стати членами - союзниками Спільного Ринку. Таке саме бажання виявили 24 азійських та африканських держави, які мають приблизно 53 000 000 населення.

Внутрішня дія держав Спільного Ринку полягає передусім у гармонізації всіх проявів їхнього економічного життя. Дотепер обнижено на 50% внутрішні мита. Иде інтенсивна підготова, щоб до 1967-го року їх цілковито скасувати. Відпали всі пашпортові приписи та обмеження руху капіталів. Далі, узгіднено висоту транспортових оплат, соціяльного законодавства та заробітної платні. Незадовго має прийти монетарна унія. Внаслідок цього значно піднеслася продукція, наставлена на масового споживача та на великий ринок збуту. Зріс загальний добробут. Банкові резерви становлять тепер 10 більйонів доларів, тоді як у ЗДА є їх лише 16 більйонів.

Спостерігаючи ці вигоди, Англія рішила й собі приступити до Спільного Ринку. Всі його члени радо б її прийняли, якби вона не зажадала для себе упривілейованого становища. Вона хоче затримати користі, які має від Коммонвелту і також хоче користуватися вигодами, які дає Спільний Ринок. Головним предметом розходження є аграрна політика. Англія дозволяє довозити закордонне збіжжя за дуже низькими митами і дає своїм рільникам значну грошову підмогу. В країнах Спільного Ринку регулюють ціни збіжжя митною політикою, так, щоб низька ціна імпортованих рільничих продуктів не викликала потрясень в їх економіці. Коли Англія відкинула дві далекойдучі компромісові пропозиції, не залишалось нічого, як відмовити їй жаданих привілеїв, оставляючи за нею право кожної хвилини вступити до цієї організації на таких самих правах, які зобов'язують інших членів.

Однак, у самій Англії немає ще одностайної думки, чи доцільно їй приступати до Спільного Ринку. Дуже гострими опонентами є передусім Партія Праці і поважне число економістів і науковців. Якщо по найближчих парляментарних виборах прийде до влади Партія Праці, тоді, мабуть, приступлення Англії до Европейської Економічної Спільноти не буде актуальним.

Далеко складнішою є справа з намаганням Франції мати свою атомову зброю. У ЗДА секретар оборони МекНамара підніс такі застереження в тій справі. Поперше: французька атомова зброя є зайва, бо американський „атомовий парасоль" охороняє всіх европейських союзників. Подруге: вона є небезпечна, бо може привести до поширення числа державатомових потуг, наприклад, на Німеччину. Потретє: Вона є марнотратна, бо Франція може прислужитися НАТО через побільшення своєї суходільної армії і вивінування її наймодернішою конвенціональною зброєю. Почетверте: Франція послаблює одноцілу атомову стратегію, творячи на Заході два диспозиційні осередки відносно ужиття атомової зброї.

На ці застереження відповідають передусім французи, а також інші европейці так: Американський „атомовий парасоль" приймаючи навіть добру волю і тверду постанову ЗДА, не завжди може бути реальною запорукою безпеки европейських держав. Запорукою безпеки був він тоді, коли ЗДА мали монополь на атомову зброю, тобто тоді, коли засновано НАТО. Тепер відношення сил змінилося. СССР випродукував таку кількість атомової зброї, що виступ ЗДА в обороні будь-якої европейської країни може привести до атомової війни; а яка держава відважиться на неї в обороні чужої країни?

За розвитком кубинської кризи восени 1962-го року слідкували европейські народи з такою самою увагою та неспокоєм, як це було в ЗДА. Факт, що американська збройна інтервенція не закінчилася інвазією на Кубі та знищенням на ній московського причілка, а обмежилася так званою карантенною і усуненням совєтської офензивної зброї, навів европейські народи на думку, що американці відповідять атомовим відплатним ударом тільки тоді, коли безпосередньо будуть заатаковані ЗДА або країни, де стоять їхні війська. Так само поводитимуться Совєти. Це значить, що поки американські війська будуть в Берліні, в Західній Німеччині або в іншій країні, Совєти не підуть на ризико атомової війни. З хвилиною, якби вони вийшли із Західньої Европи, Совєти переконалися б, що ЗДА не підуть на війну, щоб стримати їх в поході на західньоевропейські держави. Спинити їх зможе атомова загроза чи то від Франції, чи від союзу европейських держав, які будуть безпосередньо загрожені.

На пресовій конференції в Парижі 14-го січня цього року президент де Голь так уточнив позицію Франції: „Ніхто в світі, а так само в Америці не може сказати, чи, де, коли, як і до якого розміру вживуть американці своєї найсильнішої в світі атомової зброї, як ґаранта загального миру. Принципи і реальні вимоги наказують Франції забезпечити себе своєю власною атомовою зброєю і вжиті її в разі конечности, але це ніяк не виключає співпраці чи то технологічної чи стратегічної, якщо її захочуть мати наші союзники". Вкінці він заявив, що Франція радо привітає Англію, як члена Спільного Ринку, але на рівних правах, без спеціяльних концесій для її рільництва та для держав - членів Британської Спільноти.

При іншій нагоді де Голь сказав, що Совєти можуть десять разів знищити Францію, але вона виконає своє завдання, якщо тільки раз завдасть їм смертельного удару своїми значно меншими силами. Це треба розуміти так, що, яким би нагальним і нищівним не був напад Совєтів, все таки на території Франції, в горах Піренеях та Альпах збережеться ще така кількість французької або европейської атомової зброї, яка зможе зруйнувати Москву, Ленінград, уральські та зауральські вугляні й промислові комбінати. Вже сама така можливість стримає Москву від збройного нападу на Західню Европу, навіть при сотках совєтських дивізій, розташованих у Східній Німеччині, Польщі, Мадярщині і Румунії.

Михайло Килимний

ВТІШНА ПОЗНАКА

Проблема нашої молоді, родженої вже тут, за океаном, далеко ще не вирішена не тільки практично, а навіть теоретично, тобто в передбаченнях на майбутнє. Одні з нас вважають, що наші юнаки й дівчата конче мусять таки опановувати українську мову, далі українську історію, головні традиції та звичаї, взагалі перейнятися українською духовістю. Інші кажуть, що їм можна обійтися й без мови батьків, аби тільки залишився в них сантимент до України та зацікавленість українськими справами. Ще інші тієї думки, що наша молодь, якщо вже не в теперішньому, то обов'язково в наступному поколінні цілком відійде від українства, безслідно змішавшись з довкіллям. Не бракує між нами й прихильників відомої „доктрини" — „якось воно та буде'.

Через те маємо стільки різних заходів та спроб залучити нашу молодь до активної діяльности на українській ниві, починаючи з Канади, а кінчаючи Австралією, чи навпаки. Є вони, звичайно, також у Бразилії, хоч тут справа з молоддю, як і в цілому з українським громадянством, виглядає дещо відмінно.

Відмінність ця полягає в збереженні українського первня в багатьох оселях сільського типу в естаді Парана і частково в Санта Катаріна. Українські селяни, поява яких датується тут трохи за 60 років тому, осідали більше гуртами, переважно на „диких" землях, вільних від усяких інших поселенців. Намагалися вони з іншими такими ж гуртами жити „по-сусідськи", щоб було до кого, у разі потреби, звернутися по пораду чи допомогу, щоб не відчути себе зовсім відірваними від світу.

Хоч яку тяжку біду доводилось їм виносити в Бразилії, але вони всі, за незначними вийнятками, трималися купи, не розпорошувалися по розлогій країні, не вимішувалися з довкіллям. І так перетривали аж до сьогодні, перетривали в першому, другому, третьому, а тепер успішно змагаються за свою самобутність уже в четвертому поколінні. Боротьба за існування їх ще більше згуртувала, морально й духово наснажила.

Через те в Бразилії, повторюю, в сільських частинах естад Парани й Санта Катаріна, маємо так звані „українські моря", інакше довіти з явною українською перевагою в усьому. Тут українською мовою розмовляють і дорослі і діти, тут чуєте її в крамницях, ресторанах, барах, в урядових установах, до поліційних станиць включно. Наведу кілька таких прикладів.

Ось одне таке „море" — Малетенщина, на півдні Парани. Зупиняюся в містечку Павльо Фронтінь. Церква — українська католицька, велика крамниця — українська, „префейто", голова містечка — українець, п. Іван Пись. Чиєсь маленьке хлопченя підходить до мене. Починаю з ним розмову, по кількох хвилинах питаюся:

— А по-бразилійському (значить, по-португальському, — прим. ред.) ти вмієш говорити?

— Ні, бо я тільки на той рік до школи піду, там навчуся.

Одного разу довелося мені переїздити автом д-ра Богдана Кобилянського через високі й круті гори, дуже схожі на наші Карпати, за містом Уніон да Віторія. Наша ціль — містечко Круз Машадо. Та в покручених гірських дорогах годі витримати належну орієнтацію, треба питатися в зустрічних, щоб не збитися з дороги. Їх не бракує, саме випала неділя, одні йдуть до церкви, другі на базар, треті в гості. Бачимо і жінок, і чоловіків, і дітей. Гукаю до кожного по-португальському, але не дістаю жадної відповіді. Аж д-р Богдан височується з віконця й до чергового зустрічного:

— Слава Ісусу Христу!

— Навіки слава! — зрадів подорожній, зупинився біля нас, дав ясні й вичерпні вказівки, куди далі треба їхати.

В самому Круз Машадо „префейтом" був тоді португальського походження бразилієць, який добре знає українську мову і навіть читає український часопис.

— В тому нема нічого дивного, — пояснював він нам, — я ж народився тут, у Круз Машадо...

На залізничій стації Мафра щось із рік попрацював один негр, а потім вернувся до своєї рідної колонії Гонсальвес Жуніор. Коли сусіди-колоністи, українського походження, запитали його про причину повороту, він їм пояснив:

— Там ніхто не вміє по-нашому говорити, нема там нашої православної церкви, ні з ким і ніде душу відвести, жив, наче не серед людей, а в лісі...

Отож, за українські колонії, за місцевості сільського типу, покищо нема підстав журитися, вони свою окремішність збережуть ще довго. В тому, що вони так довго й добре зберігаються — величезна заслуга обох наших Церков, особливо ж священиків Чину Святого Василя Великого, які переважно обслуговують українські колонії в Парані та Санта Катаріні. Однак, села - колонії в Бразилії майже не прогресують, не йдуть вперед ні духово, ні культурно, ні матеріяльно. Через те, коли ви потрапите в таке „українське море", то вам здаватиметься, що ви опинилися десь на Коломийщині чи на Снятинщині (українські сільські поселенці в Бразилії походять переважно з Галичини) десь 50 років тому.

Проте, коли йде про молодь, куди гірша справа в містах, зокрема в самій Куритібі, можна сказати, українському центрі Бразилії. Тут уже є чимало юнаків і дівчат, які по-українському не то читати й писати, а навіть говорити не вміють; а є й такі, які зовсім не розуміють української мови. Провідні одиниці з української куритібської громади всю вину за це кладуть на часи диктатури Жетуліо Варґаса, коли все не португаломовне в Бразилії було переслідуване. Але відтоді минуло вже багато років, а становище ще більше погіршало. Українські молоді люди кінчають високі школи, а користи з них для української справи з роками стає все менше.

Візьмімо для прикладу Організацію Молоді при Хліборобсько - Освітньому Союзі в Куритібі, що має бразилійську назву: „Сентро Літеро-Еспортіво". Членства вона має досить, але українського в ній таки рішучо мало.

На своїх зборах, забавах, на засіданнях Управи молоді люди з цієї організації вживають тільки португальської мови. Навіть союзові провідні діячі до цієї молоді звертаються по-португальськи, бо „так вона їх краще зрозуміє".

Не бракувало й не бракує різних заходів та спроб, щоб навернути цю молодь до українства. Систематично влаштовуються курси українознавства, видається португальською мовою сторінка молоді при часописі „Хлібороб", провадиться навчання молоді українських пісень і танців.

Курси українознавства певні сліди по собі залишили в небагатьох хлопців та дівчат: до своєї сторінки молодь майже зовсім не дописує, залишаючи цю справу старшим громадянам; український хор сяк-так тримається завдяки зусиллям Централі Союзу; притягальну силу мають лише українські танці. До речі, вони мають величезний успіх серед бразилійського громадянства, і тому наших танцюристів часто запрошують виступати на різних конфе-

(Закінчення на стор. 3-ій)

НА ТЕМИ ДНЯ

Замість перестороги

В одній українській родині в Каліфорнії трапилася подія, яка досить легко могла закінчитися навіть трагічно. Недавньої п'ятниці двоє хлопчаків, 11-ти і 6-ти літ, враз зникли з дому. Як виявилося пізніше, вони запрошували з собою і середню сестричку, але вона відмовилась. Перелякані батьки звернулись до поліції, а та в свою чергу до радіо і телевізійних стацій, через які передано апель - розшук. Надходила і вже проходила ніч, а дітей не було. Не тяжко собі уявити душевний стан родичів, сусідів, друзів та всієї української колонії Лос Анджелесу. Адже так багато зникає тут дітей і часто навіть назавжди...

Другого дня, на щастя, дітей знайдено. Вони перебули ніч в горах, розташованих поблизу того району, де мешкають. А пішли вони туди з метою знайти... золото, як це перед тим бачили в захоплюючій телевізійній передачі.

Хочемо спеціяльно підкреслити, що родина, в якій це сталося, не належить до тих, що на виховання дітей дивляться крізь пальці. Навпаки, ця родина навіть вища в цьому відношенні за пересічну українську родину в Америці. А таке трапитися може в кожній родині, що має дітей у тому віці, коли найсильніше діє уява - фантазія дитини. Адже це зовсім не видумка, що вже кілька дітей в Америці повбивалося насмерть, намагаючись наслідувати телевізійному „суперменові", що стрибає з дерева на дерево.

Хоч і перед появою на світ Божий телевізії подібні випадки могли трапитися з дітьми, що читали фантастичні оповідання, все ж хай будуть ці рядки репортажу деякою пересторогою для батьків і родичів, бо фактом незаперечним є, що всі ми визнаємо шкідливість телевізії для дітей, принаймні з її програмою, але признаємо це лише на сторінках газет і журналів, а не в повсякденному житті.

Іван Овечко

Вол. Безушко

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ В ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

(3)

Проти російського самодержавства

Поет був проти російського самодержавства, яке спиралося на кріпосницький лад і поневолювало Україну. Російське царство було завойовниче. Шевченко не був високої думки про царя і його двір. Поет пригадував поведінку інших царів у далекому минулому в кількох своїх поезіях. Ось Давид забрав мужеві Варсавію, а його самого вбив. Князь Володимир побив Рогволода, забрав йому доньку, а її пізніше прогнав від себе.

Ось жидам забажалось мати свого царя. Попросили старого Самуїла, і той помазав їм на царя „от козлищ і свиней" пастуха Саула. Цей останній старався себе вивищити; запровадив гарем, збагатився добром інших і побудував палац. Вкінці одурів. Але й такого залишили царювати. В „Подражанії Єзекіїлу" поет виявляє жорстокі діла царевичів. Але прийде — писав він — кінець і на них. В поезії „Хоча лежачого й не б'ють" читаємо:

> ...люди тихо
> Без всякого лихого ляха
> Царя до ката поведуть. (1860)

На сміх виставив поет царя, царицю і їх співробітників у поемі „Сон". Поет передбачав упадок царату і вірив у краще майбутнє України, пишучи:

> Сонце йде
> І за собою день веде. (1860)

Ми не заторкнули багато інших проблем, от хоч би відношення Шевченка до релігії, поляків, жидів і т. д.

Шевченко був релігійною людиною. Поодинокі його вислови не повинні тому перечити. Шевченко, так само, як і І. Франко пізніше, тужив за правдивими християнами, та, на жаль, у своїм оточенні не знаходив їх багато. В останньому періоді свого життя, по засланні, вже засуджений хворобою на смерть, Шевченко формально наблизився до біблійної тематики, і в його мові більше церковно - слов'янських слів, ніж передше. Завважимо, що Шевченко, хоч дав уже великі поетичні твори і вславився як маляр, матеріяльної допомоги, конечної для нього, не дістав від земляків.

Стосунок Шевченка до поляків був диктований тим, що великі мастки на Україні знаходилися в польських руках, передусім на Правобережжі, звідки походив Шевченко, і панщина добре далася народові взнаки. Але Шевченко мав багато друзів між поляками, а що й Польща була поневолена, то може й думав він про спільне визволення, як рівних з рівними.

До жидів відносився Шевченко з симпатією, як і до всіх інших поневолених народів. Упереджень до них не мав, хоч, мабуть, і не мав з ними ніяких справ у житті.

Шевченко, як великий поет, був передусім ліриком. В ліриці дав він непроминальні вартості, що промовляють до всіх людей. Поет писав про свою молодість, важкі роки на засланні. В поезії „Мені тринадцятий минало" так згадував він свою любу Оксану:

> Та й почула, що я плачу,
> Прийшла привітала,
> Утирала мої сльози
> І поцілувала...
> Неначе сонце засіяло,
> Неначе все на світі стало
> Моє... лани, гаї, сади!..

Чимало ліричних поезій Шевченка є виявом самітности, туги за Україною, за своїми людьми, ось як „Думи мої" (1847), „Сонце заходить" (1847), „Заросли шляхи тернами" (1849), „Хіба самому написать" (1849), „За сонцем хмаронька пливе" (1849), „Лічу в неволі" (1850). В цій останній поезії він писав:

> Бо немає в мене роду
> На всій Україні,
> Та все такі не ті люди,
> Що на цій чужині!

Народні вірші наростали, скажемо, віками, а Шевченко їх сам складав. Назвемо декілька з них: „Якби мені черевички", „Утоптала стежечку", „У перетику ходила", „У неділеньку ранесенько", „Якби мені, мамо, намисто", „На вгороді" — всі ці поезії з 1848 року; „Ой по горі ромен цвіте" (1859), „Ой діброво — темний гаю" — з 1860-го року.

Шевченко також писав ідилії. Повною ідилією є „Садок вишневий коло хати" (1848). Яка велика пластичність в цьому творі, викликана зоровими і слуховими враженнями!

Під кінець згадаємо ще поезію Шевченка „Пророк" (1848-1859). Люблячи нарід, Бог послав йому Пророка, щоб голосив правду. Його слухали і полюбили:

> Неначе наш Дніпро широкий,
> Слова його лились, текли
> І в серце падали глибоко!
> Огнем невидимим пекли
> Замерзлі душі.

Але згодом відвернулись від нього, і принесли жертву чужим богам. Пророка побили камінням. Бог покарав їх за те. Наказав кувати кайдани і будувати тюрми. Замість Пророка, дав їм царя.

ВТІШНА ПОЗНАКА

(Закінчення із стор. 2-ої)

ренціях, масових розвагах, у куритібському театрі „Гваїра", в телевізії.

На жаль, у згаданій вище організації в основному змісті її праці переважають балі, прогулянки, зустрічі, всілякі забави. Ясна річ, це все також потрібне, однак цього замало для тих, хто внедовзі має перебрати провід в українському громадському житті. Тому мимоволі насувається тривожна думка: що станеться з цим товариством, з цим великим новим домом років через 20, коли старші віком українці відійдуть на спочинок?

На щастя, на таке питання, здається, вже не прийде відповідь неґативного характеру. Коли всі старання старших наблизити тутешню молодь до українства досі не дали помітних наслідків, то тепер прийшли ці старання збоку самої молоді.

Довідуємося, що деякі українські студенти та студентки Паранського університету замислилися над майбутнім нашої громади в Бразилії, над майбутнім української справи в цілому, над своєю власною ролею в українських змаганнях. Найбільше їх схвилювали наміри московських комуністів щодо ліквідації („злиття" з російською) української мови, української нації в цілому. І от, на засіданні Управи Організації „Сентро - Літеро Еспортіво", її культурно - освітні референти, вони ж і студенти Паранського університету, п. Олексій Оверченко і панна Галя Острянська, піднесли на височінь питання про завдання і ролю місцевої молоді в загальному українському визвольному русі. Вони докладно розповіли про те, про що була мова вище, окремо зупинилися на загрозі Україні й українському народові від червоної Москви, а в кінці поставили присутнім запит:

— Так що ж, разом з відходом наших батьків, мусить відійти і все наше, українське? Мусить вмерти українська мова і українська справа? А ми ж для чого, хіба ми не можемо нічого вдіяти?

І всі присутні на засіданні Управи молоді лди їх палко підтримали, навіть, ті, які вже нічого не розуміють по-українському. Тоді ж вирішили обов'язково взятися до вивчення української мови, історії й політичних питань, пов'язаних з українською визвольною боротьбою. Потім відбулися спеціяльні сходини студентської молоді, в тому числі й учнів військових шкіл, присвячені цій справі. Ці збори намітили перші заходи. Схвалили відбувати систематичні зустрічі, на яких по черзі читати й обговорювати розділи з історії України, українські літературні твори, часописні статті про сучасний стан на Україні і т. д. Для тих, хто не розуміє української мови, подаватиметься відповідна тема мовою португальською. На засіданнях Управи Організації вирішили також поступово впроваджувати українську мову. Заплянoвано пов'язатися з українськими письменниками, які мешкають у Бразилії. Час від часу скликатимуться спеціяльні сходини для обмірковування проведеної та накреслення плянів дальшої праці в українській ділянці.

Таке вийшло з надр самої молоді, з її провідної верстви — від студентів. Направду, втішна познака.

Михайло Килимний

Загальні Збори Української Студентської Громади в Ню Йорку

3-го березня в приміщенню Українського Народного Доми відбулися Загальні Збори Української Студентської Громади в Ню Йорку. Зборами проводила президія в складі: Ляриса Ганущак — предсідник, Оксана Макаревич — писар.

Звіт з діяльности Громади за минулий рік та фінансовий стан подав голова уступаючої управи, Ярослав Лешко. В 1962 - 63 р. УСГ, Ню Йорк провела слідуючу працю: в березні 1962 р. відбулася товариська вечірка, 14-го квітня відбувся мистецький вечір, — присвячений фундаторам катедри українознавства, яким роздано грамоти. Чистий дохід вечора, в сумі 1.300. дол. 48 цен., повністю передано на адміністрацію Фонду Катедри Українознавства. УГС спільно з Окружною Радою Союзу Українок улаштувала 9-го червня Баль ґрадуантів середніх шкіл. Під час літніх ферій члени Громади брали участь в акції зібрання 5.000 підписів під петицією до конґресмена Делейні, щоб він, як член Комісії Правил в Палаті Репрезентантів голосував за створення постійної Комісії Поневолених Націй. Акція ця увінчалася успіхом і на 8-му Конґресі УККА проф. Лев Добрянський разом з конґресменом Фладом висловили спеціяльну подяку за переведену акцію. Осінню відбувся Тиждень Українського Студента з доповідями д-ра В. Голубничого, К. Савчука, і П. Хоми, з забавою та концертом, в якому взяли участь литовські, мадярські і українські студенти. Під час 8-го Конґресу УККА члени Громади допомагали при реєстрації делеґатів та розпродали там приблизно 150 чисел студентського журналу „Горизонти". Громада теж брала участь в підготовці Крутянської Академії та влаштувала прощальний вечір своєму опікунові о. д-ру Соловієві, який від'їхав до Англії. Варто відмітити те, що УГС — Ню Йорку стала членом УККА та добилася членства в Політичній Раді УККА. Згідно з звітом Марії Хемич, референтки ФКУ, за минулу каденцію зібрано 5.591.49 дол. на Фонд Катедри Українознавства.

Під кінець зборів, на внесок номінаційної комісії, яку очолювала Алла Непрель, вибрано нові керівні органи громади, в такому складі: Ігор Котлярчук — голова, Алла Непрель, Ігор Стефанишин — заступники, Марійка Глуха — писар, Христя Бартко — скарбник, Микола Ситницький — організаційний референт, Ляриса Кравчук — культ. освітній реф., Світляна Луцька — пресовий референт, Роман Купчинський — реф. зовнішніх зв'язків, Марія Хемич — реф. справ ФКУ.

С. Луцька

Українська Літературно-Мистецька Клюб, Ню Йорк

В Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку відбудеться в п'ятницю 29-го ц. м. висвітлення кольорового звукового фільму „Подорож по Японії". Початок о год. 8-ій веч.

В Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку в неділю, 31-го березня, о год. 12-ій вполудне відбудеться відкриття виставки олійного малярства молодого мистця Івана Матури, який недавно приїхав з Арґентини. Впродовж свого тринадцятилітнього побуту в Арґентині, І. Матура відбув малярські студії і багато малював самостійно.

Загальні Збори Т-ва Прихильників УНР в Ню Йорку

2-го березня, в домівці під ч. 78 Іст Ст. Маркс Плейс, відбулися Річні Загальні Збори Т-ва Прихильників УНР в Ню Йорку. Збори відкрив голова Т-ва К. Марущак, привітав присутніх на Зборах Президента д-ра Степана Витвицького, голову Представництва ВО д-ра Євгена Приходька та всіх учасників Зборів. Пан Президент, а потім і голова Представництва, подякували Управі за її жертвенну та успішну працю, як також усьому членству за матеріяльну й моральну підтримку ДЦ.

На внесок К. Марущака вибрано Президію Зборів, а саме — І. Крамаренко (голова Зборів), Ю. Богун де Ляре (заступник голови) і М. Колодій (секретар). Всі присутні отримали писемний звіт з діяльности Управи та пояснення до звіту. Контрольна Комісія ствердила, що Управа провадила свою працю в найкращому порядку.

Уступаючій Управі уділено на внесок Контрольної Комісії абсолюторію й вибрано нову управу на біжучий діловий рік в такому складі: голова — К. Марущак, заступник голови й організаційний референт — Б. Дзівак, секретар — М. Колодій, скарбник — Я. Балабан, фінанс. референт — М. Андре, члени Управи — Ю. Богун де Ляре, та С. Кулик, заступники — пані Н. Гаврилюк і К. Рибалка. До Контрольної Комісії ввійшли: В. Діберт, І. Витвицький, З. Івасишин та заступники: І. Несенюк і О. Островерха. —

М. К.

ВАСИЛЬ ШАНАЙДА

(З приводу 80-ліття прикладного громадянина - патріота.)

Василь Шанайда був широко відомим серед українських громад у ЗДА ще з-перед 1-ої світової війни як невтомний працівник на суспільно-громадському полі. Він, як колишній дякоучитель, вже на схилку віку, живе недалеко Дітройту, неперестаючи цікавитися українською громадою та її проявами. Ювілят народився 16-го березня 1883 року в селі Криве, Бережанського повіту. Там здобув загальну освіту.

Кількарічним навчанням здобув у 1901-му році звання іспитованого дяка. Перші його праці на тому пості були у славному відпустовому місці — Зарваниця, потім у Богатківцях, Підгаєцького повіту. Згодом перейшов у Тернопільщину (Купчинці, Микулинці, Хмелиска і інші), де працював не лише дяком, але вів громадські крамниці та проявляв себе у просвітній ділянці.

На бажання сл. п. Епископа Кир Сотера Ортинського він у 1910-му році переїхав до ЗДА, де зараз по приїзді обняв працю в парохії в Обурн, а згодом переїхав до Дітройту, де працював довгі роки. Його праця ніколи не обмежувалась виключно до церковних відправ. Він проявляв себе в різних галузях суспільно-громадського життя, а зокрема у вихованні молодого покоління. Багато вже тут родженої ґенерації завдячує йому своє знання української мови. Він же у вечірніх годинах та у вільні від праці дні організував школи та в них вчив української мови, історії та народних звичаїв.

Хори, які він організував та ними проводив, мали звичайно добру славу. Ніколи не обмежувалися лише до релігійних цілей, але навпаки виконували програми різних національних та інших імпрез. Свою здібність проявляв і в театральній ділянці. Чи то при парохії, чи іншій установі він засновував аматорські гуртки, які звичайно з успіхом давали по кілька п'єс у році. Успіхами своєї праці радів він, раділа й громада. Про це ділився з іншими через пресу, зокрема через „Свободу", висилаючи туди часто свої дописи.

Весь час свого трудолюбимого життя цікавився всіми ділянками суспільно - громадського життя. Як активний, а то передовий член, різних громадських установ брав і досі бере участь у різних нарадах, зборах, засіданнях, допомагаючи якщо не порадою то фінансовими датками. В часі організування ЗУАДК-у він активно допомагав йому у здійсненні його завдань, не жаліючи своїх датків.

Не байдужа для нього є також політична ділянка нашої спільноти, зокрема його репрезентанта УККА. Доказом цього хай буде його зложена сума на цілі УККА, що від 1946 року досі становить кругло $ 500. На пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні зложив $ 50. З його фінансової піддержки користають також місцеві установи. І так складаючи відповідну суму, він став фундатором Першої Української Вищої Школи в Мичиґені, допомагає українознавчим школам, та з особливою увагою ставиться до хору „Трембіта", допомагаючи йому час-до часу в юого потребах.

Мимо свого поважного віку та віддалення від української громади в Дітройті, він і тепер є її активним членом. Для неї вложив стільки труду на протязі довгих років. Хай ці рядки з нагоди його 80-ліття будуть доказом, що громада цінить та шанує своїх патріотів. На многа літа, Ювіляте!

Володимир Дідик

Індія підозріває, що Пейпінґ приготовляє новий збройний наїзд

Ню Делі. — Індійський прем'єр Неру заявив в минулу суботу 23-го березня в парляменті, що за інформаціями уряду комуністичний Китай приготовляє нову воєнну офензиву проти Індії. Неру покликався на „вірогідні джерела", за якими стверджено, що китайські комуністи переводять концентрацію військ в Тибеті, швидким темпом проводять там нові стратегічні дороги та реквірують у тибетців коней і інші тяглові звірята. Крім цього індійський прим'єр звернув увагу на гострий тон останніх комуно-китайських нот до Індії і на підкреслювання в тих китайських письмах права китайських комуністів до „самооборони" проти нібито „провокаційних акцій" збоку індійських прикордонних військ. З того всього виходить, що китайські комуністи приготовляються до нових аґресивних кроків — у часі і місці, як їм це буде вигідно.

СВЯТО ЖІНКИ ГЕРОЇНІ

В місяці лютім ми відзначаємо Свято Жінки Героїні. Цей звичай вкорінився в нас давно. Зараз по мученичій смерті Ольги Бесараб, від 1924 року жіночі організації вшановують її пам'ять, хотячи відзначити її геройську поставу, її невгнуту волю. Якраз 9 лютого польська поліція 39 літ тому перевела ревізію в її помешканні, її саму арештували. В тиждень пізніше подано урядово, що Ольга померла з 12 - 13 лютого і що вона вже похована. Коли добуто тіло і переведено секцію, на руках, голові і ногах повно синяків і міхурів від попечення, деякі міхурі були такі великі, що лікарі мусіли аж розтинати. Жидівські лікарі і лікарки, які були при секції тіла, казали, що ще не бачили такого брутального злочину.

Та недоля нашого народу хотіла, що в тім самім місяці лютім, тільки трохи пізніше, бо в 1942 році згинула в тюрмі друга молода жінка, тільки вже від іншого ворога, від німецької руки, — поетка Олена Теліга. Так само як Бесараб, в розквіті молодого життя, поетеса, всіма люблена і шанована, не подобалась нашим ворогам і мусіла віддати своє молоде життя на вівтарі нашої прадідної землі.

Але вже найсумніше було, коли долетіла до нас вістка в березні 1956 року. Вона потрясла сумлінням цілого світу, — вістка про повстання в'язнів в Кінґірі. Коли 500 жінок, взявшись за руки, щоб недопустити танків на своїх чоловіків, в'язнів, зробили такий ланцюг, бо думали, що вороги не посміють наїхати на безборонну жінку. Але наші вороги большевики безпощадні і проти чоловіків і проти безборонної жінки, і вони таки виїхали своїми танками на тих 500 невинних жінок і змасакрували їх. Котра згинула на місці, то ще була щаслива, бо довго не мучилась, а багато з них мали поломані кості, руки і ноги, і вони так довго мучилися, доки смерть не прийшла. Українська жінка, де б вона не була, клонить свою голову і заносить молитви до Всевишнього, щоб змилосердився над бідним українським народом. Ці два місяці, присвячені Жінкам - Героїням. В єднанню духа, як одна родина любов'ю злучені в ланцюг терпінь, у рідний край з чужини віддаймо мученицям поклін.

Марія Малевич

На Кубі зорганізувався протикастрівський уряд

Маямі, Флорида. — Делеґати 22-ох протикомуністичних груп на Кубі зорганізували новий уряд і повідомили про стан війни між кубинським народом і режимом Фіделя Кастра. Одночасно новий уряд призначив д-ра Карльоса Мареза Стерлінґа на президента Кубинської Республіки. Одночасно із Куби надходять вістки про бої. І так втікач із Куби повідомляє, що там в провінції Ляс Віллляс із засідок вбито 130 членів Кастрової міліції. Уряд Ф. Кастра повідомив, що урядові війська знищили три групи повстанців, які оперували в провінції Матанзас. Представники нового уряду заявляють, що треба буде ухвалити нову конституцію замість тієї із 1940-го року. Спочатку виберуть конституційну асамблею, яка займеться справою нової конституції. Міністром закордонних справ нового кубинського уряду має бути Президент Кубинської Революційної Ради в екзилі. Він має старатися про те, щоб новий уряд був визнаний країнами вільного світу.

1.500 осіб згинуло внаслідку вибуху вулькану на Балі

Якарта. — На малому романтичному острові Балі, приналежному до Індонезії, згинуло в часі від неділі 17 до п'ятниці 22 березня ц. р. кругло 1,500 осіб внаслідку несподіваного вибуху тамошнього високого на 10,308 стіп вулькану Аґунґ. Цей острів є замешкалий двома і пів мільйонами мешканців, які завжди мусять імпортувати харчі, бо острів продукує їх замало. Тепер грозить острову голод, бо 75,000 селян втратили ввесь дорібок, а дальших 65,000 селян треба було евакувати і всі їхні поля залиті лявою або засипані гарячим попелом. Майже всі рижові поля на острові знищені. Число людських жертв збільшилося значно через те, що мешканці острова, що здебільша визнають буддизм перемішаний із середньовічними забобонами, вірять, що вулькан Аґунґ діє тому, що розгнівались замешкалі в ньому боги. Тому сотні мешканців згинули під горіючою лявою, яка захопила їх, коли вони навколішки благали милосердя в богів. Оцілілих і евакованих мешканців переселюють на сусідні острови Джаву (Яву) і Борнео. Першу поміч несуть м. і. також американські ґелікоптери.

Західня Німеччина припиняє експорт сталевих рур до СССР

Бонн. — Західньо-німецький парлямент — Бундестаг — рішив в минулий понеділок 18 ц. м., щоб негайно припинити виконання торговельної умови з СССР про доставу туди протягом найближчих 12-х місяців 163.000 тонн сталевих рур. Коли б Західня Німеччина виконала те замовлення, то Совєти моглиб б збудувати нові проводи довжиною 370 - 435 миль. З уваги ж на велику посмність тих рур — 1 метер у промірі — можна ними пересилати не тільки нафту, але й інші товари — пускаючи через рури сильний струм води. Тому ЗДА окреслили ті рури, як важливий стратегічний товар, який скріплює совєтський збройний потенціял, і домагалися від усіх членів НАТО, щоб вони таких достав Совєтам не робили. Уряд Аденауера і його партія християнських демократів прихилились відразу до американських міркувань, але вільні демократи й соціялісти були за те, щоб замовлення виконати та щоб тільки нового такого договору не робити, бо — мовляв — зірванням торговельної умови підважується віру у словність і солідність держави. Християнсько-демократична партія не має більшости в Бундестаґу і коли б прийшло до голосування, то була б у меншости. Але вона застосувала хитру тактику. Безпосередньо перед голосуванням християнсько - демократичні посли вийшли з залі. Коли ж залишені вільні демократи й соціялісти голосували „проти" урядового внеску на припинення згаданих достав Совєтам, то вони вправді зібрали 240 голосів проти 1, але не мали потрібного для важности голосування числа 250 голосів. Таким чином урядовий внесок перейшов.

● **Американський амбасадор в Південній Кореї** Семюел Берджер зголосився до голови тамошньої військової хунти генерала Чунґ Ґі Парка на довгу розмову. Ніхто з них не виявив змісту тієї розмови, після якої названий генерал скликав надзвичайне засідання свого уряду. Загально вважають, що американський амбасадор дуже виразно сказав амбітному генералові, що ЗДА є проти того, щоб в Південній Кореї продовжувати військове правління та що ген. Чунґ Ґі Парк повинен дотримати заповідь повороту до демократичних форм правління.

● **Президент комуністичної Чехословаччини** Антонін Новотни захитаний в ласках Хрущова — твердять західні кореспонденти в Празі. Хрущов використав відсутність Новотного у Празі, коли той виїхав до Азії, і прислав з Москви слідчого, щоб розглянути засуд комуністичного міністра внутрішніх справ Рудольфа Баракa на 15 років в'язниці нібн за нелегальне збагачення, а насправді за намагання перевести „ревізію" процесу комуністичного ватажка Сланського, розстріляного в ЧСР за часів Сталіна. Новотни сам був співвинуватий у знищенні Сланського і лякався виявлення власних зловживань — твердять газети.

Франція далі проти нарад про участь Британії в Економічній Спільноті

Бонн. — В найближчу п'ятницю мав відбутися в Бонні з'їзд міністрів закордонних справ сімох членських держав Західньо - Европейської Унії, яку засновано перед прийняттям Західньої Німеччини до НАТО. Від того часу та оганізація мало діяла, бо її функції фактично перейняли НАТО й Европейська Економічна Спільнота. Коли ж Франція спротивилась допустити до Европейської Економічної Спільноти Британію, то Західня Німеччина й інші члени тієї економічної організації рішили відновити наради про це на терені Західньо - европейської Унії, до якої належать однадово 6 держав Економічної Спільноти, як і Британія. Однак Франція відмовилась вислати на ту конференцію свого міністра закордонних справ Моріса Кув де Мурвіля. Після того німецький міністер закордонних справ відкликав запрошення, розіслане іншим п'ятьом урядам (Італії, Бельгії, Голляндії, Люксембурґові й Британії). Франція уперто бойкотує всі спроби відновити наради про допущення В. Британії до ЕЕСпільноти, всупереч становищу всіх інших членів того західньо-европейського господарського бльоку.

● **Недалеко Лондону** відкрито на бічних рейках три вантажні залізничні вагони з написом „порожні", які насправді були повні поштових — різдвяних посилок. Ото ж тепер кілька тисяч англійців дістають несподівано — рездвяні дарунки.

ТАРЗАН, ч. 5005. Франсес потребує спочинку!

Втікачі щасливо втекли від кянайтів, але тепер всі турбувалися наглою недугою Франсесі Фостер.

— Припиніть вирячати очі немов ті золоті рибки, — вона їх охолоджувала тихим голосам. — Я потребую тільки спокою.

— Дуже добре, — сказав Ален. — Я мушу затриматися в цьому тубильчому селі, щоб забрати мій віз... Зможемо там відпочити.